

УДК 343.9

УМОВИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ВЧИНЕННЮ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Олег КИРИЧЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри оперативно-розшукової діяльності та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

SUMMARY

The paper identified and characterized the conditions conducive to the perpetration of crimes against public safety. It is marked that terms that assist committing crime against public safety it follows to classify on general, id est those, that inherent to all crimes in general and to the crimes against public safety in particular, and those terms, that inherent to the separate types of crimes against public safety. To the general conditions belong: the base-line phenomena; subzero authority of public authorities; етнорелігійні conflicts; unemployment; low level of social politics; blanks are in providing of public policy in the field of counteraction to criminality; imperfection of the legal adjusting of counteraction to the organized crime; disparity of statistical data is in relation to registration of crimes; uneffective counteraction to the organized crime; corruption; influence of battle actions that take place on territories of Donetsk and Luhansk areas; there are defects in-process organs of internal affairs; a decline of role of public is in counteraction to criminality; lag of forms and methods of work. To the separate types of crimes against public safety what assist committing crime against public safety, is main during counteraction to these crimes.

Key words: determination, provided crime criminogenic factors, crimes against public safety.

АНОТАЦІЯ

У статті визначені та охарактеризовані умови, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки. Зазначено, що умови, які сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки, слід класифікувати на загальні, тобто ті, що притаманні усім злочинам взагалі та злочинам проти громадської безпеки зокрема, та ті умови, що притаманні окремим видам злочинів проти громадської безпеки. До загальних умов відносяться: фонові явища; низький авторитет органів державної влади; етнорелігійні конфлікти; безробіття; низький рівень соціальної політики; прогалини у забезпеченні державної політики у сфері протидії злочинності; недосконалість правового регулювання протидії організованим злочинності; невідповідність статистичних даних щодо реєстрації злочинів; неефективна протидія організованим злочинності; корупція; вплив бойових дій, які відбуваються на територіях Донецької та Луганської областях; недоліки в роботі органів внутрішніх справ; зниження ролі громадськості в протидії злочинності; відставання форм і методів роботи. Окремим видам злочинів проти громадської безпеки характерні й певні умови, що сприяють їх вчиненню. Нейтралізація об'єктивних умов, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки, є головним під час протидії цим злочинам.

Ключові слова: детермінація, умови злочинності, криміногенні чинники, злочини проти громадської безпеки.

Постановка проблеми. Індивідуальна злочинна поведінка розгортається і здійснюється в певних соціальних умовах, що являють собою частину зовнішнього середовища. Деякі з них сприяють вчиненню злочинів, інші перешкоджають. Перші, з точки зору пануючих загальносоціальних інтересів, завжди є негативними об'єктивними явищами. Жодне злочинне посягання не може бути вчинено, якщо для цього немає відповідних умов [1, с. 85].

Злочини проти громадської безпеки належать до числа найбільш небезпечних та розповсюджених на сьогодні в Україні. Вони посягають на громадську безпеку, створюють загрозу життю і здоров'ю людей, власності, довкіллю, нормальній діяльності підприємств, установ та організацій. Визначення умов, які сприяють вчиненню цих злочинів, є визначальним для індивідуально-запобіжної роботи правоохоронних органів щодо осіб, які схильні до вчинення цих злочинів.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що значна поширеність злочинів проти громадської безпеки в Україні, недостатня теоретична розробленість проблем поширення цих видів злочинів, а також поява нових детермінант у зв'язку з політичною, соціальною та економічною нестабільністю в країні вимагає визначення та аналіз причинно-умовного комплексу існування злочинів проти громадської безпеки. Зазначене сприятиме визначенню пріоритетних напрямів запобігання цим суспільно небезпечним діям.

Стан дослідження. Детермінанти злочинності взагалі та детермінанти окремих видів злочинів проти громадської безпеки розглядали у своїй роботі Г.А. Аванесов, А.І. Алексєєв, Ю.М. Антонян, О.М. Бандурка, В.О. Глушков, В.В. Голина, Л.М. Давиденко, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.І. Долгова, В.П. Ємельянов, А.П. Закалюк, О.Г. Кальман, І.І. Карпець, І.П. Козаченко,

В.С. Комісаров, Н.Ф. Кузнецова, В.М. Куц, В.А. Ліпкан, О.М. Литвак, П.П. Михайленко, В.П. Тихий та ін.

Метою та завданнями статті є визначення та аналіз умов, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки.

Виклад основного матеріалу. Під умовою конкретного злочину слід розуміти ті об'єктивні обставини, що сприяють вчиненню злочину й досягненню злочинної мети [2, с. 119].

Умовами, які сприяють вчиненню злочинів, є прораховані в організаційно-управлінській сфері, які допомагають особам із сформованою антисоціальною мотивацією реалізувати свої злочинні наміри: неякісна охорона матеріальних цінностей, недбале виконання охоронцями функціональних обов'язків тощо.

У філософській літературі прийнято виділяти супутні, необхідні та достатні умови. Усі ці категорії мають і кримінологічне значення. Під супутніми умовами до злочину слід розуміти головним чином обставини місця та часу, у яких вони вчинюються. Необхідними умовами є такі конкретні обставини зовнішньої середовища (у тому числі й супутні умови), які дають можливість вчинення цього злочину, тобто ті обставини, що сприяють досягненню злочинного результату. Наявність достатніх умов для дій винного та настання злочинного результату означає, що злочин може бути безперешкодно вчинений у будь-який час, і тому ситуація потребує оперативного втручання [3, с. 132–135].

У свою чергу, розповсюджена класифікація умов, що сприяють вчиненню злочинів, зводиться до трьох груп: умови фізичні (технічні), організаційні та психологічні [3, с. 133].

Зазначена класифікація умов, що сприяють вчиненню злочинів, є загальною та буде нами врахована під час дослідження умов, які сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки. З метою визначення основних напрямів запобігання цим злочинам, на наш погляд, умови, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки, слід класифікувати на загальні, тобто ті, що притаманні усім злочинам взагалі та злочинам проти громадської безпеки зокрема, та ті умови, що притаманні окремим видам злочинів проти громадської безпеки (або її конкретним видам).

До умов вчинення конкретних злочинів відносять: фонові явища (пияцтво, наркоманія, екстремізм, проституція тощо); низький авторитет органів державної влади (корупція; протириччя, пов'язані з рівнем і реальним здійсненням демократії; всездозволеність); етнорелігійні конфлікти (національна, расистська, релігійна нетерпимість; наслідки війн та збройних конфліктів у країнах далекого та ближнього зарубіжжя); безробіття (звуження попиту на фахівців певного вікового, професійного та кваліфікаційного рівня; скорочення кількості робочих місць); низький рівень соціальної політики (житлові проблеми, працев-

лаштування молоді, низьке матеріальне забезпечення пільгових категорій населення) [4, с. 24–26].

Так, в умовах погіршення загальної ситуації збільшується вплив «традиційних» факторів, що складають причинно-умовний комплекс суспільно небезпечних діянь, що посягають на громадську безпеку (пияцтво, невпорядкованість побуту, дозвілля, відсутність культури спілкування тощо). Істотним фактором, що сприяє існуванню цих діянь, є неорганізованість дозвілля, диспропорції економічного і соціально-культурного розвитку, що виражаються у відставанні розвитку об'єктів соціального культурного побуту, нерівномірному розміщенні в межах великого міста культурних центрів. Результатом цього є зловживання спиртними напоями, бездумне гаяння вільного часу, безконтрольність поведінки підлітків.

Порушення правил торгівлі спиртними напоями, неналежне реагування і несвоєчасне припинення пияцтва в громадських місцях (у місцях масового відпочинку населення, на транспорті, під час проведення масових культурно-спортивних заходів) призводять до конфліктів і сварок, «розваг», що переростають у злочини, у тому числі й злочини проти громадської безпеки. Цьому ж сприяє й ослаблення протидії пияцтву в трудових колективах, поширення зловживання спиртними напоями в сімейно-побутовій сфері.

На вчинення злочинів проти громадської безпеки впливає й існування наркоманії. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття наркоманія набула характеру однієї з глобальних проблем людства. Тенденція поширення злочинів у сфері наркообігу стосується кожної без винятку країни світу. Не оминило це соціальне лихо й Україну. Зазначеному виду злочинної діяльності стають властиві такі риси, як організованість, професіоналізм, транснаціональний характер тощо. У зв'язку із цим, суспільство потребує кваліфікованих відповідей на питання, що стосуються проблем протидії кримінальній наркотизації, зниження рівня поширення наркоманії в суспільстві. Специфічне географічне розташування України, використання її території для наркотранзиту, а також наявність власної внутрішньої системи виробництва та збуту наркотичних засобів практично зробили нашу країну джерелом збагачення національного та міжнародного криміналітету.

На наш погляд, до загальних умов слід віднести й такі умови, як прогалини в забезпеченні державної політики у сфері протидії злочинності. До них можна віднести два блоки проблеми: формування кримінологічної складової політики та реалізація цієї політики. Влада та суспільство покладають усі сподівання з протидії злочинності виключно на систему органів кримінальної юстиції, яка поглинає мільйони бюджетних асигнувань, а істотних зрушень у забезпеченні правопорядку не спостерігається. Реалізація кримінологічної складової державної політики гальмує впровадження

загальноєвропейських стандартів протидії злочинності, де провідна роль відводиться соціальній превенції, заходам безпеки, допомозі потерпілим, реінтеграції засуджених та ін.

Умовами, які сприяють існуванню злочинності, у тому числі й організованій злочинності та окремим видам злочинів проти громадської безпеки, є недосконалість її правового регулювання. Це пов'язано з таким:

1) відсутність базового нормативно-правового акту, який би регулював протидію, у тому числі й запобігання, злочинності в Україні. Як зазначили російські кримінологи, «процес попередження злочинності у цей час не має самостійної єдиної правової бази. Він являє собою конгломерат різних законів та інших нормативних актів, у яких, поряд із визначенням повноважень відповідних суб'єктів правоохоронної сфери, закріплені і відповідні профілактичні функції» [5, с. 194];

2) недосконалість нормативно-правових актів, які спрямовані на протидію організованій злочинності та окремим видам злочинів проти громадської безпеки;

3) недосконалість кримінального, кримінального процесуального та оперативного-розшукового законодавства; відсутність нормативно-правових актів правоохоронних органів України щодо тактики проведення негласних (розшукових) слідчих дій.

Сприяє існуванню злочинності та злочинам проти громадської безпеки невідповідність статистичних даних щодо реєстрації злочинів. Постійні статистичні викривлення у звітності органів кримінальної юстиції не дозволяють точно визначити рівень, структуру, динаміку злочинів проти громадської безпеки, оцінити обсяги латентності, здійснити прогнозування розвитку криміногенної ситуації.

До загальних умов слід віднести й неефективну протидію організованій злочинності з боку правоохоронних органів та корумпованість в органах державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органах тощо.

В останні роки органами внутрішніх справ (далі – ОВС) щорічно виявляються близько 400 організованих груп та злочинних організацій, проте стан протидії організованій злочинності на сьогодні є незадовільним, оскільки ці організовані об'єднання контролюють більшість сфер суспільного життя. Це пов'язано з латентністю цього виду злочинності та наявністю корумпованих зв'язків в органах державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органах тощо. Механізм функціонування організованих злочинних угруповань передбачає надійні схеми їх захисту від соціального контролю. Він немислимий без ефективних засобів приховування ними своєї злочинної діяльності від правоохоронних органів.

Так, організована злочинність за своєю сутністю й внутрішньою логікою розвитку об'єктивно створює

передумови для стимулювання тероризму. Посилення її позицій через монополізацію багатьох видів протиправної діяльності, зокрема наркобізнесу, проституції, нелегальної торгівлі зброєю, вимагання, викрадення тощо становить реальну загрозу безпеці держави й суспільства [6, с. 136]. Водночас на організовану злочинність впливає тероризм, що ініціює її розвиток, розширює можливості мафіозних співтовариств у досягненні кримінальних, політичних і економічних цілей. За сучасних умов можна говорити про поглиблення взаємозв'язку та взаємодії організованої злочинності й тероризму. По-перше, лідери й учасники організованої злочинності зацікавлені в поширенні тероризму як соціального явища, що супроводжує її; по-друге, організована злочинність, створюючи систему безпеки, як її елемент передбачає терористичні формування; по-третє, лідери організованої злочинності, забезпечуючи собі ідеологічне прикриття, проводять лінію на організацію кампаній і підривних дій проти влади й правоохоронних органів, паралізуючи їх можливості [7, с. 183].

На існування злочинності взагалі та злочинів проти громадської безпеки зокрема впливають і бойові дії, які відбуваються на територіях Донецької та Луганської областей. З одного боку, на зазначених територіях відбувається активізація злочинної діяльності, створюються незаконні воєнізовані або збройні формування, банди, злочинні організації, масово незаконно розповсюджується зброя. З іншого боку, в інші регіони країни (наприклад, у Дніпропетровську, Запорізьку та інші області) відбувається міграція кримінально налаштованих осіб.

До умов, які сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки, слід віднести також недоліки в роботі ОВС. Це пов'язано з такими факторами: низький професіоналізм деяких працівників ОВС; прогалини в кадровій роботі (непотрібна ротація кадрів та «омолодження» кадрів ОВС); корупція; оцінка діяльності оперативних підрозділів ОВС за кількісними показниками (кількість встановлених осіб, що вчинили злочини); недосконалість запобіжної діяльності ОВС; недостатнє технічне оснащення ОВС; недосконалість методики щодо виявлення злочинів проти громадської безпеки та осіб, що їх вчинили.

У більшості випадків ОВС, згідно з чинним законодавством України, правильно і вчасно відкривають кримінальні провадження з приводу вчинених злочинів. Проте існують непоодинокі факти, коли деякі працівники ОВС не відкривають кримінальні провадження (необгрунтовано відмовляли в порушенні кримінальної справи до прийняття нового КПК України 2012 р.) за матеріалами, які містили безперечні дані про вчинення злочинів проти громадської безпеки і передусім через те, що не були відомі особи, які їх вчинили. Як зазначив відомий кримінолог П.П. Михайленко, помилки в цьому питанні призводять до серйоз-

них наслідків. Органи внутрішніх справ, безпідставно відмовляючи в порушенні кримінальної справи, тим самим сприяють продовженню злочинної діяльності винних осіб, і ці факти не можна розглядати інакше, як потурання злочинцям із боку окремих її працівників. Причинами цих дій є прагнення подібним чином уникнути відповідальності за нерозкриті злочини, при цьому працівник ОВС розписується у своїй професійній некомпетентності, тобто нездатності знайти і викрити злочинця. Ці факти порушення законності з боку працівників міліції приводять і до інших небажаних наслідків, зокрема до штучного заниження облікових даних про злочинність і до того ж штучного завищення даних про розкриття злочинів [8, с. 35–60].

Тому своєчасне відкриття кримінального провадження має не тільки процесуальне, але й велике практичне значення. Це свідчить про те, що правоохоронні органи та суд негайно реагують на кожен злочин, починаючи кримінальне переслідування винних. У цьому й полягає практичне здійснення однієї з найважливіших ознак законності та правосуддя. До того ж своєчасним виявленням осіб, що вчинили злочини, та притягнення їх до кримінальної відповідальності забезпечується запобігання можливих злочинів, адже схильні до цього особи, часто відмовляються від свого злочинного наміру лише через страх можливого покарання.

«Відсоткоманія», приховування злочинів від обліку, професійна деформація деяких працівників нанесли шкоду не тільки власне організації та процесу діяльності ОВС, результативності боротьби зі злочинністю й охорони громадського порядку, але і їхньому престижу в очах населення [9, с. 296–297].

Стратегічною складовою кримінально-процесуальної політики є руйнування стереотипів мислення слідчих та оперативних працівників, які будь-що намагаються довести провину підозрюваного замість встановлення об'єктивної істини в справі, вдаються до заборонених методів впливу на підслідних, систематично порушують строки розслідування, безпідставно утримують під вартою осіб, щодо яких бракує доказової бази, укладають різного роду незаконні угоди, що не сприяють реалізації принципу невідворотності покарання для усіх непричетних до події злочину та ін.

Як зазначив О.А. Мартиненко, ніяк не вдається позбутися радянського підходу оцінювання ефективності роботи органів досудового слідства на підставі статистичних показників реєстрації та розкриття злочинів. У гонитві за «дугими» показниками обліково-реєстраційні підрозділи мало не змушені приховувати від обліку корисливі насильницькі злочини, приймати незаконні рішення про відмову в порушенні кримінальних справ щодо злочинів, вчинених в умовах неочевидності, фальсифікувати звітність [10, с. 305–306].

Низький рівень протидії цим злочинам пов'язаний із недосконалою запобіжною діяльністю ОВС. Слід за-

значити, що вітчизняна система протидії злочинності працює за принципом реагування на звернення громадян про вже вчинені злочини. На випередження система органів кримінальної юстиції сьогодні не працює, їй потрібні докази складу злочину, бажано з установленою особою, а це вже запізнена реакція, констатація факту, здійснення якого можна було б спробувати запобігти. На питання, наскільки Ви оцінюєте ефективність проведення оперативно-розшукового запобігання злочинам проти громадської безпеки, «достатньо» відповіло 30% працівників карного розшуку та 24% працівників спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю ОВС, «недостатньо» – 64% та 70%, «взагалі не проводиться» – по 6%.

На сьогодні ОВС недостатньо технічно оснащено, що у свою чергу впливає на протидію злочинам проти громадської безпеки. На питання, чи на належному рівні забезпечені підрозділи карного розшуку (спецпідрозділи по боротьбі з організованою злочинністю) спеціальними технічними засобами для документування фактів злочинної діяльності осіб, що вчинюють злочини проти громадської безпеки, «достатньо» відповіло 5% працівників карного розшуку та 10% працівників спецпідрозділів БОЗ, «недостатньо» – 95% та 90%.

Також наявність технічних приладів сприяє встановленню осіб, що вчинили злочини проти громадської безпеки. Наприклад, наявність технічного обладнання ОВС дозволяє визначити місце, з якого телефонувала особа, яка завідомо неправдиво повідомляє про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та здійснити запис повідомлення на магнітні носії, що значно підвищує рівень встановлення такої особи.

На низькій рівень протидії злочинам проти громадської безпеки впливає й недосконалість методики щодо виявлення злочинів проти громадської безпеки та осіб, що їх вчинили. Слід зазначити, що своєчасне виявлення цих злочинів та осіб, що їх вчинили, притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб, забезпечується запобігання можливих злочинів, адже схильні до цього особи часто відмовляються від свого злочинного наміру лише через страх можливого покарання.

Виявлення та розслідування злочинів проти громадської безпеки, особливо це стосується злочинів терористичної спрямованості, створення банд, злочинних організацій та незаконних воєнізованих формувань, збуту вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин являє собою складність для практичних працівників ОВС через їх ретельну підготовку, професіоналізм виконавців, наявність декількох учасників злочину, мінімальну кількість слідів, які залишають під час вчинення цієї категорії злочинів.

Незважаючи на складність у виявленні осіб, що вчинили злочини проти громадської безпеки, працівники

оперативних підрозділів ОВС та слідчі постійно спрямовують зусилля щодо протидії новим формам злочинної активності. Разом із тим існуюча система організації оперативного реагування та слідчої роботи в цілому є неготовою до ефективної протидії цим злочинам. Велика кількість злочинів цієї категорії залишається нерозкритими, що викликає особливе занепокоєння серед населення і створює напругу в суспільстві.

В основі оперативної готовності органів і підрозділів внутрішніх справ щодо виявлення злочинів проти громадської безпеки лежить оперативна поінформованість про події та осіб, які мають відношення до розслідуваної події. Вона заснована на наявності, розстановці і функціонуванні джерел оперативно значущої інформації, каналів її передачі, зберігання, накопичення та аналізу, а також подальшого використання в оперативно-розшуковій і слідчій діяльності. Надходження оперативно значимої інформації повинно забезпечуватися відповідними галузевими службами, до компетенції яких входить оперативне обслуговування певних об'єктів.

Однією з умов існування злочинів проти громадської безпеки є зниження ролі громадськості в протидії злочинності; відставання форм і методів роботи. На жаль, на сьогодні в суспільстві склалося враження, що ці проблеми їх не стосуються. Після розпаду колишнього СРСР громадяни стали жити обособлено та не втручаються в події, які відбуваються навколо їх. Зневіра їх у правоохоронні органи, боязнь за можливу помсту з боку членів організованих злочинних угруповань, призвело до того, що в разі вчинення злочинів з ознаками організованої, громадяни ухиляються від зустрічей із правоохоронцями, і тим паче добровільно не дають інформацію за фактом вчинення цих злочинів.

Окремим видам злочинів проти громадської безпеки характерні й певні умови, що сприяють їх вчиненню. Так, на наш погляд, умовами, що сприяють вчиненню злочинів терористичної спрямованості, є:

- недостатньо ефективна діяльність органів державної влади, правоохоронних органів щодо протидії терористичним проявам;
- підтримка відносин із терористами їх соціального оточення, деяких верст населення;
- наявність значної групи осіб, професійно налаштованих на військову роботу [11, с. 393];
- низька ефективність протидії тероризму [12, с. 384];
- збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях.

До умов, що сприяють вчиненню завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, належать:

- недостатній рівень протидії ОВС цим злочинним проявам;

- невідкриття матеріалів кримінального провадження (необгрунтоване відмовлення в порушенні кримінальних справ) через те, що не були відомі особи, які їх вчинили;

- недосконалість кримінально-правової норми, яка передбачає відповідальність за неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці;

- відсутність роз'яснень Верховного Суду України щодо застосування кримінально-правової норми, передбаченої ст. 259 КК України;

- недосконалість методики розкриття таких злочинів;
- зниження ролі громадськості в боротьбі зі злочинністю, відставання форм і методів їх роботи;

- недоліки в системі правового виховання;

- безнаглядність і відсутність належного контролю з боку родини, відповідних служб та органів за поведінкою неповнолітнього;

- недоліки в роботі навчальних закладів;

- недоліки в організації дозвілля тощо [13, с. 148; 14, с. 112].

На формування незаконних злочинних утворень (банд, злочинних організацій, не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань) впливають такі чинники:

- хвиля беззаконня;

- недосконалість правового регулювання щодо протидії організованим злочинності;

- недосконалість діяльності оперативних підрозділів ОВС щодо виявлення осіб, які мають намір об'єднатися в злочинне утворення;

- недоліки слідчої та судової практики в застосуванні кримінального та кримінального процесуального законодавства;

- збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях тощо.

Умовами, що сприяють незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин, на сьогодні є:

- недбале зберігання цих суспільно небезпечних предметів у спеціально відведених місцях та під час носіння зброї правоохоронцями та військовослужбовцями;

- недоліки в роботі за цим напрямом ОВС та СБУ;

- збройний конфлікт у Донецькій та Луганській областях та вивіз із зони АТО зброї, бойових припасів і вибухових речовин;

- розповсюдження зброї спецслужбами зарубіжних країн;

- хабарництво на державному кордоні тощо.

Висновки. Таким чином, умови, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки, слід класифікувати на загальні, тобто ті, що притаманні усім злочинам взагалі та злочинам проти громадської безпеки зокрема, та ті умови, що притаманні окремим видам злочинів проти громадської безпеки (або її конкретним видам).

Нейтралізація об'єктивних умов, що сприяють вчиненню злочинів проти громадської безпеки, є головним під час протидії цим злочинам.

Список використаної літератури

1. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : [підручник] / [І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд] ; за ред. І.М. Даньшина. – Х. : Право, 2003. – 352 с.
2. Даньшин І.М. Кримінологія. Особлива частина : [навч. посібник] / [І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман] ; за ред. І.М. Даньшина. – Х. : Право, 1999. – 232 с.
3. Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования : [учебное пособие] / В.Н. Кудрявцев. – М. : Издательская группа «ФОРУМ – ИНФРА-М», 1998. – 216 с.
4. Бузало П.М. Кримінологія : [навч. посібник] / П.М. Бузало, С.Ф. Денисов, О.В. Кириченко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.
5. Криминология : [учебник] / под ред. В.Н. Буракова, Н.М. Корпачева. – СПб. : Санкт-Петербургский государственный университет, 2002. – 432 с.
6. Лисенко А.М. Взаємозв'язок і взаємозумовленість злочинів терористичної спрямованості та організованої злочинності / А.М. Лисенко // Бюлетень обміну досвідом роботи. – 2011. – № 185. – С. 133–140.
7. Мукоїда Р.В. Кримінальний тероризм як прояв організованої злочинності / Р.В. Мукоїда, О.В. Поярков // Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. праць. – О. : Юрид. література, 2000. – № 8. – С. 183–190.
8. Михайленко П.П. Соблюдение социалистической законности при решении вопросов о возбуждении уголовных дел / П.П. Михайленко // Михайленко П.П. Кримінальне право, кримінальний процес та криминологія України (статті, доповіді, рецензії) : у 3-х томах. – К. : Генеза, 1999. – С. 35–60.
9. Аврутин Ю.Е. Эффективность деятельности органов внутренних дел: опыт системного исследования / Ю.Е. Аврутин. – СПб. : СПб университет МВД России, 1998. – 398 с.
10. Мартыненко О.А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины : [монографія] / О.А. Мартыненко. – Х. : ХНУВС, 2005. – 496 с.
11. Антонян Ю.М. Криминология : [учебник] / Ю.М. Антонян. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2013. – 523 с.
12. Лунеев В.В. Криминология : [учебник] / В.В. Лунеев. – М. : Издательство Юрайт, 2013. – 686 с.
13. Куц В.М. Неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці (кримінально-правова характеристика та заходи протидії) : [монографія] / В.М. Куц, О.В. Кириченко. – К. ; Х. : Харків юридичний, 2006. – 212 с.
14. Кириченко О.В. Причини та умови, що сприяють завідомо неправдивому повідомленню про загрозу громадській безпеці / О.В. Кириченко // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2005. – № 3. – С. 104–113.

